

Krzysztof Garczewski*

HISTORIA AUSTRIACKIEJ OBECNOŚCI W UNII EUROPEJSKIEJ

DOI: 10.26399/meip.2(65).2019.17/k.garczewski

WPROWADZENIE

Republika Austrii należy do Unii Europejskiej od ponad dwóch dekad. Została członkiem tej organizacji 1 stycznia 1995 roku, razem z Finlandią oraz Szwecją. Zasadniczym celem autora niniejszej publikacji było określenie miejsca i roli, jaką odgrywała dotąd Austria w UE. Początkowo działania Wiednia w ramach tej organizacji koncentrowały się przede wszystkim na kwestiach związanych ze współpracą gospodarczą. Jednak z czasem głos niewielkiej alpejskiej republiki odgrywał coraz istotniejszą rolę podczas toczących się kolejnych debat nad przyszłością Europy. Austriacki rząd federalny wykazywał się wzmoczoną aktywnością, szczególnie podczas toczących się na przestrzeni lat dyskusji dotyczących perspektyw przystąpienia do UE nowych państw, w tym przede wszystkim Turcji. Na polityce europejskiej prowadzonej przez Austrię w dużym stopniu odcisnęły swoje piętno liczne kryzysy, mające miejsce obecnie na Starym Kontynencie. Doprowadziły one do istotnych podziałów politycznych w tym państwie, wywołując także dyskusję nad europejską polityką migracyjną i przyszłością kraju w UE.

---

* Krzysztof Garczewski – dr, adiunkt w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, e-mail: garczewski@ukw.edu.pl, ORCID 0000-0003-4984-1209.

1. POCZĄTKI AUSTRIACKIEJ INTEGRACJI

Wniosek o przystąpienie Austrii do UE został złożony w lipcu 1989 roku przez ówczesnego federalnego ministra spraw zagranicznych Aloisa Mocka, który został później głównym negocjatorem Austrii na szczeblu ministerialnym¹. Negocjacje akcesyjne między Wiedniem i Brukselą rozpoczęły się oficjalnie w lutym 1993 roku i mimo pewnych trudności przebiegły dość sprawnie. Podczas oficjalnego procesu negocjacji nie poruszano sprawy neutralności Austrii, która stanowiła jedną z bardziej drażliwych kwestii dla opinii publicznej w tym państwie². Przedstawiciele ówczesnego austriackiego rządu federalnego stanęli też przed niełatwym zadaniem przekonania znacznej części społeczeństwa do integracji z UE. Z badań przeprowadzanych w tamtym okresie wynikało bowiem, że jeszcze w 1993 roku liczba zwolenników i przeciwników członkostwa Austrii w UE równoważyła się. Dla obywateli zainteresowanych tematyką integracyjną uruchomiono wówczas tak zwany „telefon europejski” (*Europa-Telefon*). Jednym z czołowych haseł kampanii referendalnej było motto: „W centrum Europy lub nieznacznie obok” (*Mitten in Europa oder knapp daneben*)³. Kampania przeciwko członkostwu w UE była z kolei prowadzona głównie przez działaczy Wolnościowej Partii Austrii (FPÖ) z Jörgiem Haiderem na czele oraz Zielonej Alternatywy. W efekcie w kolejnych miesiącach poparcie dla europejskiej integracji wzrosło. Ostatecznie w referendum akcesyjnym, które odbyło się w dniu 12 czerwca 1994 roku, dwie trzecie Austriaków (66,6%) opowiedziało się za przystąpieniem swojego państwa do UE, co nastąpiło pół roku później⁴. W akcie przystąpienia Austrii do UE określono również środki przejściowe dotyczące członkostwa tego państwa we Wspólnocie. Odnosiły się one do takich kwestii, jak: swobodny przepływ towarów, swobodny przepływ osób, usług i kapitału, polityka konkurencji, stosunki zewnętrzne (w tym unia celna), postanowienia finansowe i budżetowe⁵.

¹ *Negocjacje akcesyjne. Wnioski z doświadczeń Austrii, Finlandii, Norwegii i Szwecji*, Kolegium Europejskie – Natolin, Warszawa 1999, s. 25–26.

² *Ibidem*, s. 31.

³ *Ibidem*, s. 32.

⁴ *Ibidem*, s. 33.

⁵ *Zob. Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej, [w:] Traktat dotyczący przystąpienia Królestwa Norwegii, Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji do Unii Europejskiej (część pierwsza)*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2004, s. 27–30.

W lipcu 1998 roku Austria objęła na sześć miesięcy przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej (RUE). Był to bardzo ważny okres dla całej Wspólnoty, w tym samym roku rozpoczęły się bowiem negocjacje akcesyjne z wieloma państwami Europy Środkowo-Wschodniej, w tym z Polską. Przygotowanie do największego w historii rozszerzenia UE, które nastąpiło ostatecznie w maju 2004 roku, stanowiło obok problemów związanych z bezrobociem oraz Unią Gospodarczą i Walutową (do której przystąpiła także Austria) jeden z trzech priorytetów austriackiej prezydencji. Trzy lata po przystąpieniu Austrii do UE, duża część społeczeństwa nie oceniała jednak pozytywnie dalszych planów poszerzenia UE, co szczególnie odnosiło się do krajów położonych w Europie Wschodniej, w tym również Polski. Państwa, które wówczas aspirowały do członkostwa w UE, z uwagą przyglądały się więc działaniom Wiednia w tym zakresie. Przedstawiciele austriackiej dyplomacji zapewniali jednak o politycznym i społecznym wsparciu dla tego procesu. „Pragnę (...) zapewnić, że te sondaże nie świadczą o negatywnym nastawieniu do Polski jako przyszłego członka Unii Europejskiej. Stanowią raczej odbicie ogólnego poczucia braku bezpieczeństwa i obaw wynikających zarówno ze wzrostu bezrobocia, którego byliśmy świadkami w Austrii w ciągu ostatnich kilku lat oraz szybkiego tempa zasadniczych zmian, jakie zaszły w naszym kraju w krótkim czasie” – zapewniał wówczas Wolfgang Steininger, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Republiki Austrii⁶. Jednak twarde stanowisko w sprawie rozszerzenia prezentowała między innymi ówczesna sekretarz stanu Benita Ferrero-Waldner: „W trakcie dyskusji nad rozszerzeniem Unii nie należy (...) spodziewać się wykazywania przez rząd federalny politycznej naiwności. Nikt nie dąży do «rozszerzenia za wszelką cenę» i w «możliwie najkrótszym czasie». Nikt nie zgodzi się na przyjęcie warunków niekorzystnych dla naszego kraju”⁷.

2. KRYZYS POLITYCZNY 1999/2000

Istotne z punktu widzenia relacji między Austrią i UE były wydarzenia polityczne, które miały miejsce w latach 1999–2000. Wybory do Parlamentu Europejskiego, które odbyły się w czerwcu 1999 roku przyniosły jeszcze

⁶ W. Steininger, *Europejskie powołanie Austrii*, [w:] T. Skoczny (red.), *Austria – Unia Europejska. Materiały i dokumenty*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1998, s. 10.

⁷ *Wystąpienie sekretarz stanu dr Benity Ferrero-Waldner na temat Prezydencji Austrii w Unii Europejskiej w Klubie Liberalnym w Wiedniu 24 kwietnia 1998 r.*, [w:] *Austria – Unia Europejska. Materiały i dokumenty...*, op. cit., s. 57.

sukces Socjaldemokratycznej Partii Austrii (SPÖ) i Austriackiej Partii Ludowej (ÖVP), które od wielu lat tworzyły na szczeblu federalnym tak zwany rząd wielkiej koalicji, natomiast słaby wynik osiągnęła wtedy eurosceptyczna FPÖ. Jednak już kilka miesięcy później w Austrii odbyły się wybory do Rady Narodowej (*Nationalrat*), które pod wieloma względami okazały się przełomowe, zarówno ze względu na sytuację polityczną w tym państwie, jak i z perspektywy późniejszych relacji między Wiedniem i Brukselą. Największym zwycięzcą wyborów z 3 października 1999 roku została bowiem eurosceptyczna FPÖ, która zdobyła 26,9% głosów. Taki wynik oznaczał wzrost poparcia o 5% w porównaniu z poprzednią elekcją z grudnia 1995 roku. Niemal identyczny wynik zanotowała konserwatywna ÖVP (26,9% – partia otrzymała w skali kraju 415 głosów mniej niż FPÖ), która po ogłoszeniu wyników wyborów podjęła rozmowy koalicyjne ze zwycięzcą całej elekcji – SPÖ (33,2%)⁸. Socjaldemokraci, którzy zdobyli w tamtych wyborach najwięcej głosów w skali całego kraju, utracili jednak blisko 5% poparcia w porównaniu z wyborami z 1995 roku. Tym razem nie potrafili się także porozumieć z ÖVP w sprawie ponownego utworzenia wspólnego rządu federalnego. W efekcie na początku 2000 roku zostało zawarte porozumienie koalicyjne między ÖVP i FPÖ. Kanclerzem został polityk chadecki Wolfgang Schüssel, natomiast kontrowersyjny lider FPÖ Jörg Haider nie został członkiem rządu federalnego. Mimo to obecność skrajnie prawicowej FPÖ w rządzie federalnym wywołała falę krytyki w większości państw UE i doprowadziła do emocjonalnej dyskusji zarówno w samej Austrii, jak i poza jej granicami. W rezultacie przywódcy pozostałych 14 państw UE zdecydowali się na wprowadzenie bezprecedensowych sankcji politycznych wobec Republiki Austrii. W wydanym 31 stycznia 2000 roku oświadczeniu stwierdzili, że w przypadku obecności w rządzie federalnym polityków FPÖ, pozostałe państwa UE nie będą akceptować i wspierać oficjalnych politycznych kontaktów z nowym austriackim gabinetem rządowym. Liderzy pozostałych państw UE ogłosili ponadto, że nie będą popierać żadnych austriackich kandydatów, ubiegających się o stanowiska w międzynarodowych organizacjach. Ustalono rów-

⁸ Zob. P. Luif, *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 1999/2000, s. 365–366. Próg wyborczy w 1999 r. przekroczyli jeszcze Zieloni – Zielona Alternatywa (*Die Grünen – Die Grüne Alternative*), zdobywając 7,4% głosów. Natomiast w Dolnej oraz Górnej Austrii w wyborach udział wzięła także „Inicjatywa Obywatelska Neutralna Austria. NIE dla NATO i UE” (*Bürgerinitiative Neutrales Österreich Nein zu NATO und EU*). Cieszyła się ona jednak marginalnym poparciem, otrzymując 0,4% głosów. Zob. *Wahlen. Nationalratswahl vom 3. Oktober 1999* (online), http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_wahlen/nationalrat/NRW_1999.aspx, dostęp 12.07.2017.

niez, że kontakty z austriackimi ambasadorami będą utrzymywane jedynie na poziomie roboczym⁹. Wejście do koalicji rządowej antyeuropejskiej FPÖ doprowadziło też do napięć politycznych i protestów społecznych w kraju. Do jednej z największych demonstracji doszło w dniu 19 lutego 2000 roku w Wiedniu. Według różnych źródeł wzięło w niej udział od 150 do 300 tys. osób niezadowolonych z utworzenia nowego rządu¹⁰. Jednocześnie większość austriackiego społeczeństwa krytykowała wprowadzenie unijnych sankcji wobec swojego państwa. Jak wynikało z sondażu przeprowadzonego w marcu 2000 roku, decyzję UE krytycznie oceniał nie tylko elektorat nowej koalicji ÖVP i FPÖ, lecz także większość zwolenników austriackiej socjaldemokracji, która po tej elekcji znalazła się w opozycji. Zrozumienie dla unijnych sankcji wyrażała tylko większość zwolenników Zielonych. Najbardziej podzieleni byli w tej kwestii sympatycy Liberalnego Forum (LIF) (tab. 1).

Tabela 1

Opinia na temat sankcji wprowadzonych przez 14 państw członkowskich wobec koalicji rządowej ÖVP/FPÖ (dane w %)

	„Jestem nimi oburzony”	„Wyrażam zrozumienie z tego powodu”	„Są mi obojętne”	Nie wiem / brak odpowiedzi
Razem	66	24	7	3
SPÖ	53	37	7	3
FPÖ	84	5	10	0
ÖVP	82	10	6	2
Grüne	40	49	6	5
LIF	42	43	0	16

Źródło: *Telefonumfrage Nr. A38 der Sozialwissenschaftlichen Studiengesellschaft 17.–25.3.2000. N=998*, [w:] P. Luif, *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 1999/2000, s. 369.

Powyzsze sankcje zniesiono ostatecznie we wrześniu 2000 roku podczas francuskiej prezydencji, co zostało ogłoszone na stronie internetowej ministerstwa spraw zagranicznych tego państwa¹¹. Nałożone przez UE na Austrię sankcje nie przyniosły oczekiwanych przez Brukselę skutków. Co więcej, jeszcze przed ich zniesieniem rząd federalny w Wiedniu z inicjatywy

⁹ P. Luif, *Österreich...*, *op. cit.*, s. 367.

¹⁰ *Ibidem*, s. 368.

¹¹ Zob. P. Luif, *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 2000/2001, s. 374.

polityków FPÖ zapowiadał zorganizowanie na ten temat referendum jesienią 2000 roku, w przypadku utrzymania do tego czasu unijnych sankcji. Decyzja o ich zakończeniu została pozytywnie przyjęta nie tylko w Wiedniu, ale także w większości państw Europy Północnej i Południowej oraz w Wielkiej Brytanii. Podobnie zareagowali nienależący jeszcze wówczas do UE wschodni sąsiedzi Austrii oraz Polska, które (za wyjątkiem Czech) nie przyłączyły się wcześniej do unijnych sankcji wobec Wiednia. Chłodniej zareagował natomiast na tę decyzję niemiecki rząd federalny z ówczesnym kanclerzem Gerhardem Schröderem na czele. Krytykowali ją także przedstawiciele francuskiej lewicy czy premier Izraela Ehud Barak. Z kolei ówczesny przewodniczący Komisji Europejskiej Romano Prodi, który już wcześniej nie należał do zwolenników wdrażania takich środków, przekonywał, że podobne sankcje jak wobec Austrii nie będą już w przyszłości wprowadzane. Unia Europejska powinna, w jego przekonaniu, akceptować w Europie istnienie sił politycznych pokroju FPÖ, jeśli tylko nie będą naruszane zasady funkcjonowania demokratycznego państwa prawa¹².

3. PROCES ROZSZERZENIA I PRZYSZŁOŚĆ UE

Po przystąpieniu Austrii do UE wielu polityków tego kraju z dystansem odnosiło się do dalszej perspektywy rozszerzania UE, zarówno wobec państw Europy Wschodniej, jak i Południowej. Od wielu lat szczególną niechęć wobec rozszerzenia UE wyrażała FPÖ, o czym przekonała się także Polska przed przystąpieniem do tej organizacji. „Nie wydaje się prawdopodobne, aby mające różnorodne podłoże antyeuropejskie nastawienie FPÖ miało ulec zmianie. Jednym z istotnych powodów tego faktu jest niewątpliwie utrzymywanie się w Austrii silnych obaw przed rozszerzeniem. Trudno w tej sytuacji zakładać, że Wolnościowi zrezygnują ze skutecznej i sprawdzonej metody pozyskiwania głosów wyborców poprzez szerzenie lęków w społeczeństwie austriackim, w tym obaw przed utratą pracy lub rosnącą konkurencją tańszych towarów z nowych państw członkowskich. Tak więc Austria pozostanie trudnym i wymagającym partnerem na drodze realizacji przez Polskę aspiracji integracyjnych” – pisał w 2000 roku Zbigniew Zaręba¹³. Przedstawione powy-

¹² *Ibidem*, s. 375.

¹³ Z. Zaręba, *Wolnościowa Partia Austrii (FPÖ) wobec rozszerzenia Unii Europejskiej* (online), „Studia Europejskie”, 2000, nr 3, http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/3-2000_Zareba.pdf, dostęp 15.07.2017.

żej stanowisko FPÖ wobec kwestii rozszerzenia UE nie zmieniło się także w ciągu kolejnych kilkunastu lat.

Mimo niechętej postawy części społeczeństwa i polityków, rząd austriacki poparł ostatecznie największe w historii UE rozszerzenie, które nastąpiło 1 maja 2004 roku. W kolejnych latach zgodził się też na przyjęcie do tej organizacji Rumunii, Bułgarii (2007) oraz Chorwacji (2013). Austria ze względu na swoje położenie geograficzne oraz interesy gospodarcze wspierała w ostatnich latach na forum UE przede wszystkim dążenia integracyjne innych państw Bałkanów Zachodnich¹⁴. Sceptycznie odnosiła się natomiast do dalszej perspektywy rozszerzenia UE o państwa wschodnioeuropejskie, takie jak Ukraina czy Mołdawia¹⁵. Austria bierze aktywny udział w tak zwanym procesie berlińskim (*Berlin-Prozess*), który stanowi narzędzie współpracy UE z państwami Bałkanów Zachodnich. Jego głównym celem jest zbliżenie krajów tego regionu do UE. Został on zainicjowany w 2014 roku przez niemiecką kanclerz Angelę Merkel. W ramach tego procesu organizowane są Szczyty Bałkanów Zachodnich. Dotychczas odbywały się one kolejno w Berlinie (2014 r.), Wiedniu (2015 r.), Paryżu (2016 r.) i Trieście (2017 r.). Spotkanie w stolicy Austrii, do którego doszło 27 sierpnia 2015 roku, odbyło się w cieniu kryzysu migracyjnego¹⁶. Z kolei przed szczytem w Trieście ówczesny minister spraw zagranicznych Austrii Sebastian Kurz przekonywał, że „proces berliński jest ważnym uzupełnieniem procesu rozszerzenia UE”¹⁷. W jego opinii projekt jest „jasnym sygnałem” dla Bałkanów Zachodnich, potwierdzającym pozytywne stanowisko UE w zakresie perspektywy członkostwa dla poszczególnych państw tego regionu¹⁸.

Austria z dużą rezerwą odnosiła się w ostatnich latach do unijnych aspiracji państw położonych w Europie Wschodniej. Taka postawa widoczna była także w odniesieniu do projektu Partnerstwa Wschodniego (PW). Wiedeń był bowiem zainteresowany przede wszystkim rozwojem ścisłej współpracy gospo-

¹⁴ Zob. *Außen- und Europapolitischer Bericht 2015*, Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres, Wien 2016, s. 30.

¹⁵ Zob. A. Kruk, *Austria wobec procesu integracji europejskiej*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2013, s. 245–247.

¹⁶ Zob. S. Löwenstein, *Überschattet vom Schrecken* (online), 27.08.2015, <http://www.faz.net/aktuell/politik/europaeische-union/westbalkan-konferenz-in-wien-ueberschattet-vom-schrecken-13772159.html>, dostęp 15.07.2017.

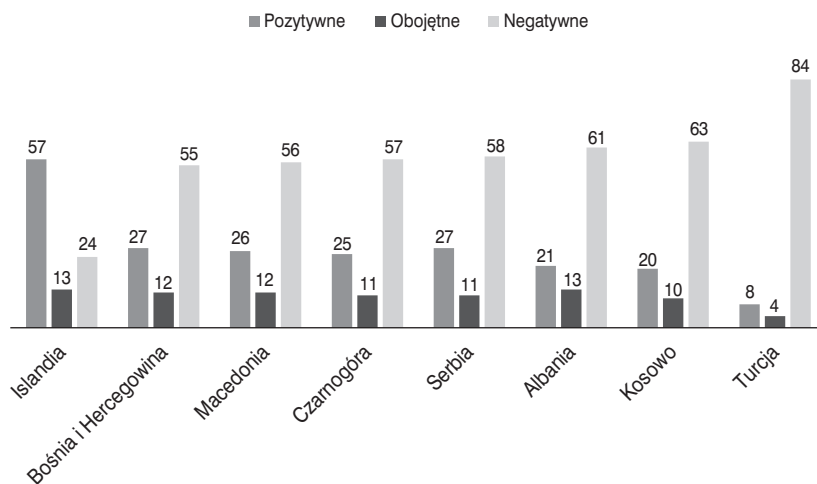
¹⁷ *Bundesminister Kurz: Vertiefte regionale Kooperation am Westbalkan wichtig für Beitrittsprozess* (online), 12.07.2017, <https://www.bmeia.gv.at/das-ministerium/presse/aussendungen/2017/07/bundesminister-kurz-vertiefte-regionale-kooperation-am-westbalkan-wichtig-fuer-beitrittsprozess/>, dostęp 15.07.2017.

¹⁸ *Ibidem*.

darczej z krajami uczestniczącymi w tym programie, sprzeciwiając się jednak nadaniu perspektywy członkostwa w UE któremukolwiek z państw PW, co odnosi się także do Ukrainy¹⁹. Stanowisko to było w dużej mierze zbieżne między innymi z postawą niemieckiego rządu federalnego²⁰. Jednocześnie Austria była zainteresowana pogłębianiem współpracy z Mołdawią czy Ukrainą w ramach tworzonej przez to państwo strategii na rzecz regionu Dunaju²¹.

Rysunek 1

Stanowisko austriackiego społeczeństwa wobec perspektywy przystąpienia poszczególnych państw do UE (wrzesień 2014, dane w %)

Źródło: ÖGfE-Umfrage: ÖsterreicherInnen konstant skeptisch gegenüber künftigen EU-Erweiterungen (online), 06.10.2014, <http://oegfe.at/wordpress/2014/10/oegfe-umfrage-oesterreicherinnen-konstant-skeptisch-gegenueber-kuenftigen-eu-erweiterungen/>, dostęp 18.07.2017.

Z prezentowanego powyżej badania (rysunek 1) przeprowadzonego we wrześniu 2014 roku wynika, że większość Austriaków jedynie w przypadku Islandii była skłonna wyrazić zgodę na przystąpienie nowego państwa do UE.

¹⁹ Por. *Außen- und Europapolitischer Bericht 2015...*, op. cit., s. 27.

²⁰ Szerzej na temat niemieckiego stanowiska wobec państw PW czytaj: K. Garczewski, *Republika Federalna Niemiec wobec państw Partnerstwa Wschodniego w kontekście niemieckiej polityki wschodniej w XXI wieku. Implikacje dla Polski*, „Rocznik Polsko-Niemiecki” 2017, nr 25, z. 1, s. 87–105.

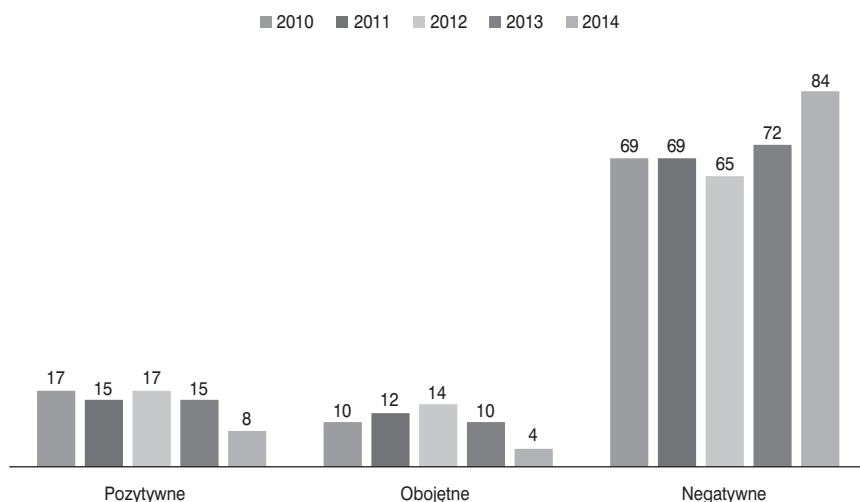
²¹ Zob. A. Szymański, *Austria wobec rozszerzenia Unii Europejskiej*, [w:] D. Popławski (red.), *Państwa niemieckojęzyczne w procesie integracji europejskiej: Austria, Liechtenstein, Szwajcaria*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011, s. 69.

Ponad połowa ankietowanych (55–63%) sprzeciwiała się przyjęciu do UE kolejnych państw bałkańskich, co odnosiło się do Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Czarnogóry, Serbii, Albanii oraz Kosowa. Jednak największa niechęć dotyczyła Turcji. Jedyne 8% badanych pozytywnie odniosło się do perspektywy członkostwa tego państwa w UE. Co więcej, liczba przeciwników integracji Turcji w UE, która w Austrii zawsze wyraźnie przeważała nad zwolennikami takiej opcji, w ostatnich kilku latach jeszcze wzrosła (rysunek 2). W ostatnich latach najbardziej emocjonalna dyskusja odnośnie do rozszerzenia UE dotyczyła właśnie Turcji. Przeciwno przyjęciu tego państwa do UE opowiadali się nie tylko działacze FPÖ, lecz również czołowi przedstawiciele innych ugrupowań politycznych w tym kraju.

Rysunek 2

Stanowisko austriackiego społeczeństwa wobec perspektywy przystąpienia Turcji do UE (w latach 2010–2014, dane w %):

Źródło: ÖGfE-Umfrage: ÖsterreicherInnen konstant skeptisch gegenüber künftigen EU-Erweiterungen (online), 06.10.2014, <http://oegfe.at/wordpress/2014/10/oegfe-umfrage-oesterreicherinnen-konstant-skeptisch-gegenueber-kuenftigen-eu-erweiterungen/>, dostęp 18.07.2017.

W ostatnich latach również austriaccy politycy zaostrzyli swoje i tak już wcześniej niechętne stanowisko wobec Turcji, przede wszystkim ze względu na postawę prezydenta Recepta Tayyipa Erdogana, odnoszącą się głównie do prowadzenia polityki wewnętrznej. W efekcie w sierpniu 2016 roku ówczesny kanclerz Christian Kern zażądał zerwania przez UE negocjacji akcesyjnych

z tym państwem, uznając perspektywę członkostwa Turcji w tej organizacji za „dyplomatyczną fikcję”²². Podobną opinię prezentował też wielokrotnie Sebastian Kurz, stojąc w tamtym okresie na czele austriackiej dyplomacji²³.

Niechętnie stanowisko Austrii wobec Turcji odbiło się szerokim echem już w 2005 roku, kiedy to rozpoczął się właściwy proces negocjacji akcesyjnych z Ankarą. Wiedeń próbował wówczas przekonać pozostałych partnerów do wykreślenia zapisu mówiącego o tym, że ostatecznym celem tych negocjacji jest członkostwo Turcji w UE. Przedstawiciele austriackiego rządu federalnego uważali bowiem, że proces negocjacyjny powinien mieć charakter otwarty, nie gwarantując „z góry” członkostwa w tej organizacji. W rezultacie strona austriacka dążyła do zdefiniowania także innych, „alternatywnych” wobec pełnego członkostwa rozwiązań, dotyczących przyszłych relacji między Ankarą i Brukselą. Jednak taka idea została odrzucona zarówno przez inne państwa UE, jak i samą Turcję. Ostatecznie Austria zrezygnowała ze skreślenia zapisu o członkostwie Turcji w UE jako celu negocjacji. Austriackiej dyplomacji udało się jedynie przeforsować zdefiniowanie zasady odnoszącej się do zdolności absorpcyjnych UE jako warunku jej dalszego rozszerzenia (*Aufnahmefähigkeit der EU als Beitrittsbedingung*)²⁴.

4. PREZYDENCJA W RADZIE UNII EUROPEJSKIEJ 2006

Austria próbowała też wzmocnić pozycję na arenie europejskiej w okresie swojego drugiego przewodnictwa w RUE, które miało miejsce w pierwszej połowie 2006 roku. Nie był to jednak łatwy okres dla UE, która po odrzuceniu w 2005 roku Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy we francuskim i holenderskim referendum, stanęła przed poważnym dylematem dotyczącym dalszego kierunku swojego rozwoju. Austriacka dyplomacja stanęła tym samym przed niełatwym zadaniem utrzymania spójności społecznej i politycznej w ramach UE po tych wydarzeniach. W styczniu 2006 roku ówczesny kanclerz Wolfgang Schäussel, przemawiając na forum Parlamentu Europejskiego, zwrócił uwagę na problemy z zaufaniem między społeczeń-

²² ZEIT ONLINE, AFP, dpa, Reuters, mp, *Österreich fordert Ende der Beitrittsgespräche mit der Türkei* (online), 04.08.2016, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-08/oesterreich-tuerkei-europaeische-union-beitrittsverhandlungen>, dostęp 21.07.2017.

²³ Zob. jv/fab (dpa,rtr), Kurz: *„EU-Beitrittsverhandlungen mit der Türkei beenden“* (online), 23.07.2017, <http://www.dw.com/de/kurz-eu-beitrittsverhandlungen-mit-der-t%C3%BCrkei-beenden/a-39805597>, dostęp 25.07.2017.

²⁴ P. Luif, *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 2006, s. 376.

stwami Europy a unijnymi instytucjami. Zapewnił przy tym, że Austria będzie dążyła do odzyskania utraconego zaufania między obywatelami, państwami oraz poszczególnymi instytucjami UE²⁵. Podczas austriackiej prezydencji w RUE pojawiły się także inne poważne kwestie na arenie międzynarodowej, które wymagały podjęcia sprawnych działań dyplomatycznych. Już na początku stycznia 2006 roku doszło do poważnego konfliktu „gazowego” między Rosją a Ukrainą. W rezultacie dostawy gazu do Europy Zachodniej zmalały początkowo o 30%, a później nawet o 50%. Austriackiej prezydencji udało się wówczas doprowadzić do tymczasowego rozwiązania tego problemu. Wśród innych ważnych kwestii podjętych przez austriacką dyplomację w okresie unijnej prezydencji znalazła się między innymi próba załagodzenia sporu między państwami muzułmańskimi i Europą po opublikowaniu w duńskiej i norweskiej gazecie karykatur Mahometa. Po tym wydarzeniu w państwach muzułmańskich dochodziło do ataków na placówki dyplomatyczne krajów UE. Podpalono też ambasadę Austrii w Teheranie²⁶. W okresie austriackiej prezydencji zorganizowano w Wiedniu szczyt UE–Ameryka Łacińska (11–12 maja) oraz UE–USA (21 czerwca). Wtedy to po raz pierwszy do Austrii przyjechał ówczesny amerykański prezydent George W. Bush²⁷.

5. SPOŁECZEŃSTWO WOBEC PRZYSZŁOŚCI UE I KRYZYS MIGRACYJNY

Analizując rolę, jaką odgrywa Republika Austrii w procesie integracji europejskiej, nie można pominąć stanowiska tamtejszego społeczeństwa, które uważnie śledzi poszczególne jej aspekty. Świadczą o tym między innymi ogólnopństwowe sondaże przeprowadzane regularnie od 1995 roku na zlecenie Austriackiego Towarzystwa Polityki Europejskiej (*Österreichische Gesellschaft für Europapolitik*, ÖGfE). Do połowy 2017 roku zorganizowano 54 badania na ten temat. We wszystkich sondażach przeprowadzonych w latach 1995–2017 liczba zwolenników pozostania Austrii w UE zawsze była większa niż przeciwników. Przeciętne poparcie dla austriackiego członkostwa w unijnych strukturach wyniosło w tym okresie 70%, odmiennego zdania

²⁵ *Ibidem*, s. 377–378.

²⁶ *Ibidem*, s. 378.

²⁷ *Ibidem*, s. 379. Więcej na temat prezydencji Austrii w RUE w 2006 roku zob.: *Österreich 2006 – Präsidentschaft der Europäischen Union* [online], <http://www.eu2006.at/de/>, dostęp 26.07.2017.

było natomiast 23% ankietowanych²⁸. Co więcej, w badaniu przeprowadzonym w maju 2017 roku za pozostaniem Austrii w UE opowiedziało się trzy czwarte respondentów. Był to najlepszy wynik od lutego 2011 roku. Choć Austriacy pozytywnie oceniają obecność swojego państwa w UE, to większość z nich sprzeciwia się idei dalszego pogłębiania europejskiej integracji. Ponad połowa ankietowanych (59%) negatywnie odniosła się bowiem do pomysłu zreformowania strefy euro poprzez powołanie wspólnego ministra finansów i stworzenie wspólnego budżetu dla wszystkich państw strefy. Pozytywnie na ten temat wypowiadał się jedynie blisko co czwarty badany (23%)²⁹.

W tym samym sondażu, który przeprowadzono kilka miesięcy przed planowanymi wówczas przyspieszonymi wyborami do Rady Narodowej, zapytano również o znaczenie kwestii europejskich podczas tej elekcji. Ponad połowa Austriaków (52%) stwierdziła, że wątek związany z reformą UE odgrywa w tym wyborczym kontekście ważną rolę. Przeciwnego zdania było 36% badanych. Trzy czwarte Austriaków uważało ponadto, że podejmując osobistą decyzję o głosowaniu w najbliższych wyborach do Rady Narodowej, będzie brało pod uwagę stanowisko danej partii politycznej wobec UE. Jedynie dla 19% badanych ta kwestia nie odgrywała istotnej roli³⁰.

Interesujące są też wyniki badania tak zwanego Eurobarometru dotyczące przyszłości UE, które zostało przeprowadzone jesienią 2016 roku na zlecenie Komisji Europejskiej (rysunek 3).

Zarówno przedstawiciele wszystkich państw członkowskich, jak i samej Austrii zgodnie uznali w tym sondażu, że największym wyzwaniem dla UE jest kwestia bezrobocia. Jednak w przypadku Austriaków odsetek ten był znacznie wyższy (58%) niż przeciętnie we wszystkich państwach członkowskich (45%). Austriacy również w większym stopniu zwracali uwagę na problemy związane ze współczesnym kryzysem migracyjnym (41%). Ten fakt również nie jest zaskakujący. Republika Austrii dotkliwie odczuła bowiem skutki tego kryzysu, w efekcie czego tematyka migracyjna zdominowała w latach 2015–2016 austriacki dyskurs społeczno-polityczny.

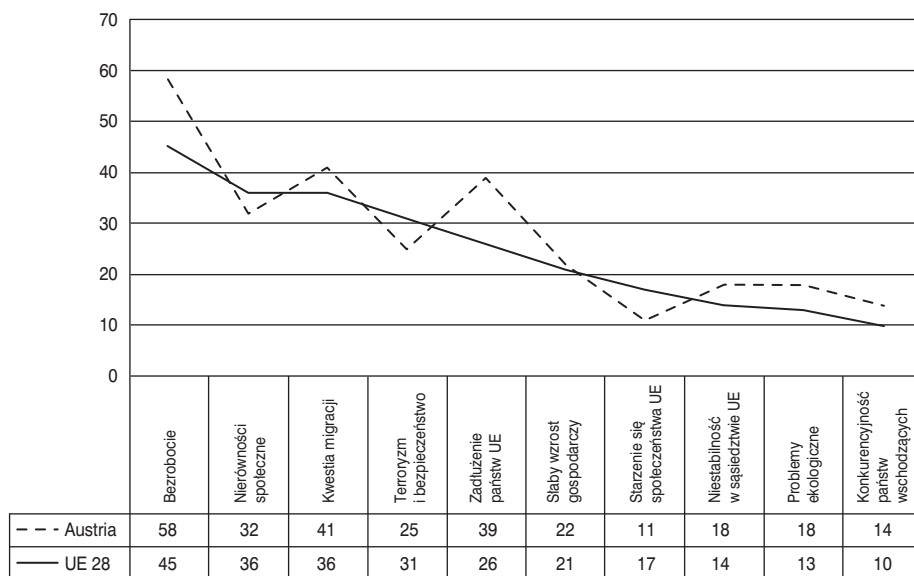
²⁸ ÖGfE-Umfrage: Steigende Zustimmung zur EU-Mitgliedschaft, aber Skepsis gegenüber vertiefter Euro-Zone (online), <http://oegfe.at/wordpress/2017/06/oegfe-umfrage-steigende-zustimmung-zur-eu-mitgliedschaft-aber-skepsis-gegenueber-vertiefter-euro-zone/>, dostęp 30.07.2017.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

Rysunek 3

Największe wyzwania dla UE w 2016 roku (dane w %)

Źródło: *Spezial Eurobarometer 451, Die Zukunft Europas. Bericht, Befragung Oktober 2016, Veröffentlichung Dezember 2016, s. 18.*

W 2015 roku Austria była bowiem nie tylko jednym z głównych państw tranzytowych dla setek tysięcy migrantów przedzierających się wówczas przede wszystkim do Niemiec i państw skandynawskich, lecz sama przyjęła także w tamtym okresie blisko 90 tys. osób. W początkowej fazie tego kryzysu rząd austriacki poparł liberalną politykę Niemiec z kanclerz Angelą Merkel na czele. Jednak już po kilku tygodniach, wraz z dalszym zaostrzaniem się tego kryzysu, działania austriackiego rządu w zakresie polityki migracyjnej stawały się coraz bardziej zdecydowane. Przełomowe pod tym względem wydarzenie miało miejsce w lutym 2016 roku, kiedy to w Wiedniu zorganizowano szczyt państw leżących na tak zwanym szlaku bałkańskim, przez który wcześniej przedostawała się największa liczba migrantów, pochodzących głównie z Bliskiego Wschodu oraz Afryki Północnej. Uczestnicy wiedeńskiej konferencji, na którą nie zaproszono strony niemieckiej, zobowiązali się do uszczelnienia swoich granic³¹. W efekcie w kolejnych miesiącach liczba uchodźców i imigrantów docierających do Niemiec czy Austrii znacznie spadła.

³¹ Por. A. Kisztełińska-Węgrzyńska, *Austriacka polityka zagraniczna w XXI wieku. Kontynuacja i zmiana*, „Przegląd Zachodni” 2016, nr 4, s. 290–291.

6. OD BREXITU DO ÖXITU?

Choć w przeciągu ponad dwudziestoletniej jak dotąd obecności Austrii w unijnych strukturach, liczba zwolenników niezmiennie przeważała nad przeciwnikami takiego rozwiązania, społeczeństwo tego państwa bywało jednak w istotnym stopniu podatne na kryzysowe sytuacje oraz nastroje panujące w Europie. Było to widoczne między innymi podczas toczącej się w ostatnim czasie dyskusji nad kwestią wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE. Podczas sondażu przeprowadzonego przez Meinungsraum.at w dniach 24–28 czerwca 2016 roku, a więc bezpośrednio po ogłoszeniu wyników brytyjskiego referendum, 49% ankietowanych opowiedziało się za podjęciem podobnej decyzji przez Austrię. Zdecydowanie tę ideę poparło 18% (*unbedingt*), a 31% postąpiłoby tak „ewentualnie” (*eventuell*). Natomiast 51% opowiedziało się za pozostaniem Austrii w UE³². Jednocześnie połowa badanych uznała decyzję Brytyjczyków o wystąpieniu z UE za błąd. Blisko co trzeci badany (29%) uznał brytyjską decyzję za słuszną. Z kolei 45% biorących udział w sondażu uważało, że Austria zyskałaby na opuszczeniu UE³³.

Polityka europejska, w tym przede wszystkim kwestie związane z kryzysem migracyjnym i przyszłością Europy, odegrały też istotną rolę w ostatniej kampanii prezydenckiej w 2016 roku. W drugiej turze wyborów, która ostatecznie była przeprowadzana dwa razy, znalazł się bowiem eurosceptyczny kandydat FPÖ Norbert Hofer oraz wywodzący się z politycznego środowiska Zielonych proeuropejski Alexander Van der Bellen, który został kolejnym prezydentem Republiki Austrii. Podczas trwającej w 2016 roku kampanii wyborczej zarówno sam Hofer, jak i inni działacze FPÖ, krytykując UE za brak skutecznych działań na rzecz zakończenia kryzysu migracyjnego, poruszyli też między innymi temat możliwości wystąpienia Austrii z UE. Pod koniec czerwca 2016 roku, tuż po ogłoszeniu wyników referendum w Wielkiej Brytanii, Hofer przekonywał, że jeśli w ciągu kolejnego roku w UE nie dojdzie do istotnych zmian, polegających przede wszystkim na odejściu od „centralizacji”, także w Austrii powinno się odbyć referendum na temat pozostania w tej organizacji. Czołowy polityk FPÖ stwierdził, że UE powinna wrócić do swojego początkowego etapu funkcjonowania, koncentrując się przede wszystkim na współpracy gospodarczej, co powinno zostać w jego

³² *Nach Brexit droht Öxit – für 49 Prozent der Österreicher wäre EU-Austritt vorstellbar* (online), <http://meinungsraum.at/2016/06/nach-brexit-droht-oexit-eigenstudie-juni-2016/>, dostęp 31.07.2017.

³³ *Ibidem*.

przekonaniu także potwierdzone zmianami traktatowymi. Tym samym politycy FPÖ, jako zdecydowani krytycy idei federalnej UE, rozpoczęli otwartą dyskusję na temat możliwego „Öxitu”. Wcześniej działacze tego ugrupowania, mimo eurosceptycznego nastawienia nie opowiadali się za opuszczeniem przez Austrię UE, zapewniali jednak o konieczności podjęcia szeregu reform w ramach tej organizacji, które powinny w ich przekonaniu doprowadzić do istotnego zwiększenia kompetencji państw narodowych³⁴.

7. AUSTRIA A NATO I WPZiB

Po rosyjskiej aneksji Krymu i wybuchu wojny na wschodniej Ukrainie w 2014 roku w Austrii ponownie rozgorzały dyskusje na temat neutralności państwa oraz zaangażowania w unijną Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa (WPZiB). Rząd federalny próbował doprowadzić do rozwiązania tego kryzysu zarówno na szczeblu UE, jak i poprzez bezpośrednie rozmowy ze stroną rosyjską oraz ukraińską. Po zaostrzeniu niemieckiego stanowiska wobec działań Rosji, Austria próbowała przejąć rolę „neutralnego” pośrednika w tym konflikcie. Mimo agresywnych działań Rosji w Europie Wschodniej rząd w Wiedniu nie chciał rezygnować ze współpracy gospodarczej z Moskwą. Austria poparła wprawdzie nałożenie przez UE sankcji na Rosję, zrobiła to jednak bez przekonania. W kolejnych miesiącach w Austrii pojawiało się coraz więcej głosów domagających się zniesienia tych sankcji. Takie opinie wyrażali zarówno politycy, jak i przedstawiciele wpływowej Austriackiej Federalnej Izby Gospodarczej (*Wirtschaftskammer Österreich*)³⁵. Do rezygnacji z sankcji nawoływali też członkowie FPÖ, którzy ponadto utrzymują dość bliskie kontakty z Rosją, podobnie jak przedstawiciele wielu innych skrajnie prawicowych partii politycznych we współczesnej Europie³⁶. Wszystkie te wydarzenia, jak również zaproszenie w czerwcu 2014 roku do Wiednia Władimira Putina, przyczyniły się do osłabienia WPZiB UE³⁷. Z drugiej strony, w związku z pogarszającą się sytuacją w Europie Wschodniej, w Austrii

³⁴ Zob. M. Fritzl, *Hofer: Entscheidung über Öxit in einem Jahr* (online), „Die Presse”, Print-Ausgabe, 27.06.2016, http://diepresse.com/home/innenpolitik/5035292/Hofer_Entscheidung-ueber-Oexit-in-einem-Jahr, dostęp 31.07.2017.

³⁵ K. Garczewski, *Austria na tle konfliktu ukraińsko-rosyjskiego w 2014 roku*, „Społeczeństwo i Polityka” 2015, nr 3, s. 141.

³⁶ Zob. J. Fiszer, *Unia Europejska dziś i jej niepewna przyszłość. Cz. I*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2015, s. 41.

³⁷ K. Garczewski, *Austria na tle konfliktu ukraińsko-rosyjskiego...*, *op. cit.*, s. 137–147.

pojawiały się też głosy nawołujące do oficjalnego zerwania z neutralnością i przystąpienia do NATO.

Podobne dyskusje miały jednak także miejsce już wielokrotnie wcześniej, zarówno przed, jak i po przystąpieniu państwa do UE w 1995 roku. Przykładowo w 1990 roku podczas kampanii wyborczej Jörg Haider z FPÖ, jako lider partii opozycyjnej, zdecydowanie opowiedział się za rezygnacją Austrii z neutralności i przystąpieniem tego państwa do NATO. Także w kolejnych latach w państwie tym trwała ożywiona debata polityczna na temat austriackiej neutralności, również w kontekście zaangażowania we WPZiB UE³⁸. Ponadto latem 2016 roku po ogłoszeniu pierwszej w historii deklaracji ścisłej współpracy między NATO i UE pod znakiem zapytania stanęła nie tylko kwestia neutralności Austrii, ale także Szwecji i Finlandii³⁹.

PODSUMOWANIE

Przez ostatnie dwie dekady austriacka dyplomacja wykazywała się umiarkowaną aktywnością na forum UE, koncentrując się przede wszystkim na współpracy gospodarczej w ramach tej organizacji. W dniu 1 stycznia 2015 roku przypadła 20. rocznica przystąpienia Austrii do UE. W tym samym roku Wiedeń obchodził też 60. rocznicę neutralności. Austria nie miała jednak zbyt wiele czasu na świętowanie tych rocznic. Sytuacja we współczesnej Europie, w tym przede wszystkim kryzys migracyjny, decyzja o wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE czy tocząca się od 2014 roku wojna na wschodzie Ukrainy, wymusiły także na znajdującym się w centrum Europy państwie podjęcie aktywnych działań na arenie europejskiej. Od 2016 roku Austria prezentowała twarde stanowisko na forum UE w sprawie kryzysu migracyjnego, który w istotny sposób wpłynął zarówno na sytuację wewnętrzną, jak i międzynarodową tego państwa. W obliczu kolejnych kryzysów mających miejsce w najbliższym otoczeniu tego kraju, Austrii coraz trudniej było pogodzić prowadzenie aktywnej polityki na forum międzynarodowym z utrzymywaniem statusu państwa neutralnego, także w kontekście działań podejmowanych w ramach WPZiB UE.

³⁸ Zob. D. Popławski, *Neutralność Austrii i Szwajcarii a procesy integracji europejskiej*, [w:] D. Popławski (red.), *Państwa niemieckojęzyczne...*, *op. cit.*, s. 297–302.

³⁹ Zob. *EU-Pakt mit Nato beendet Neutralität von Österreich und Schweden* (online), „Deutsche Wirtschafts Nachrichten”, 08.07.2016, <https://deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/2016/07/08/eu-pakt-mit-nato-beendet-neutralitaet-von-oesterreich-und-schweden/>, dostęp 01.08.2017.

Przez cały okres obecności w UE wielu austriackich polityków oraz duża część społeczeństwa niezbyt chętnie przyglądała się dążeniom integracyjnym państw Europy Wschodniej. Mimo to Wiedeń zgodził się na przyjęcie nowych członków do UE zarówno w 2004, jak i w 2007 roku. W kwestii rozszerzenia tej organizacji austriacki rząd federalny silnie wspierał z kolei na forum UE aspiracje państw leżących w regionie Bałkanów Zachodnich, włączając się dynamicznie w działania podejmowane od 2014 roku w ramach tak zwanego procesu berlińskiego. Austria po przystąpieniu do UE odgrywała też aktywną rolę w dyskusji na temat perspektywy przystąpienia Turcji do tej organizacji. Rząd austriacki oraz przedstawiciele głównych sił politycznych od samego początku nieprzychylnie spoglądali na unijne aspiracje Turcji, coraz głośniej domagając się w ostatnich latach zakończenia negocjacji akcesyjnych z tym państwem.

Ponadto kryzysy mające miejsce we współczesnej Europie w znacznym stopniu odcisnęły piętno na sytuacji społeczno-politycznej w Austrii. W rezultacie w państwie tym doszło w ostatnich latach do wzmocnienia nastrojów antyeuropejskich, na czym zyskiwała głównie FPÖ. Austria pogрузzyła się w poważnym kryzysie politycznym, którego przejawem były dymisje najważniejszych członków rządu, przebieg wyborów prezydenckich i w końcu faktyczny rozpad tak zwanej wielkiej koalicji, złożonej z socjaldemokratów i chadeków. Wszystkie te wydarzenia doprowadziły ostatecznie do podjęcia decyzji o przyspieszonych wyborach do Rady Narodowej, które odbyły się 15 października 2017 roku. Zwyciężyli w nich chadecy z Sebastianem Kurzem na czele, który kilka tygodni później w wieku 31 lat został najmłodszym kanclerzem w historii Republiki Austrii, stając na czele koalicji ÖVP-FPÖ⁴⁰. Z kolei socjaldemokraci po wielu latach znaleźli się w opozycji. Utworzenie nad Dunajem koalicji rządowej o zdecydowanie konserwatywnym profilu wywołało falę komentarzy nie tylko w Europie⁴¹. Podobnie jak kilkanaście lat wcześniej, pojawiły się także głosy wzywające do bojkotu ministrów zasiadających w nowym rządzie z ramienia FPÖ⁴². Nowy rząd austriacki prowadził

⁴⁰ APA/Red., *Sebastian Kurz – 31 und schon Kanzler* (online), 15.12.2017, <https://www.profil.at/oesterreich/sebastian-kurzkanzler-8575694>, dostęp 30.12.2017.

⁴¹ Agenturen, kurier.at, tsc, *ÖVP-FPÖ: Internationale Reaktionen und Pressestimmen* (online), 18.12.2017, <https://kurier.at/politik/inland/oevp-fpoe-internationale-reaktionen-und-pressestimmen/302.590.698>, dostęp 30.12.2017.

⁴² APA/AFP, *Internationaler Appell zum Boykott von FPÖ-Ministern* (online), 28.12.2017, <https://diepresse.com/home/ausland/aussenpolitik/5345277/Internationaler-Appell-zum-Boykott-von-FPOeMinistern>, dostęp 30.12.2017. Po wyborach w 2017 roku nowym wicekanclerzem został lider FPÖ Heinz-Christian Strache, a na czele dypl-

jednak w kolejnych miesiącach pragmatyczną politykę europejską, zaostrzając jeszcze kurs w polityce migracyjnej. Tym samym Wiedeń stał się wymagającym partnerem dla Brukseli. Było to widoczne szczególnie w drugiej połowie 2018 roku, gdy Republika Austrii sprawowała po raz trzeci w historii półroczne przewodnictwo w RUE. Oficjalnym mottem austriackiej prezydencji zostało wymowne zdanie: „Europa, która chroni” (*Ein Europa, das schützt*)⁴³. Biorąc pod uwagę liczne kryzysy, w których znajdowała się w tym czasie UE, był to jeden z najtrudniejszych testów dla austriackiej dyplomacji w dotychczasowej historii obecności tego państwa w UE⁴⁴.

BIBLIOGRAFIA

Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej, [w:] *Traktat dotyczący przystąpienia Królestwa Norwegii, Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji do Unii Europejskiej (część pierwsza)*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2004.

Agenturen, kurier.at, tsc, *ÖVP-FPÖ: Internationale Reaktionen und Pressestimmen* (online), 18.12.2017, <https://kurier.at/politik/inland/oevp-fpoe-internationale-reaktionen-und-pressestimmen/302.590.698>, dostęp 30.12.2017.

APA/AFP, *Internationaler Appell zum Boykott von FPÖ-Ministern* (online), 28.12.2017, <https://diepresse.com/home/ausland/aussenpolitik/5345277/Internationaler-Appell-zum-Boykott-von-FPOeMinistern>, dostęp 30.12.2017.

APA/Hans Klaus Techt, *Ministerliste: Das Kabinett der Regierungs-Neulinge* (online), https://diepresse.com/home/innenpolitik/5339301/Kurz-Ministerliste_Das-Kabinett-der-RegierungsNeulinge#slide-5339301-8, dostęp 30.12.2017.

---

macji stanęła nienależąca do FPÖ, ale nominowana przez tę partię Karin Kneissl. Zob. APA/ Hans Klaus Techt, *Ministerliste: Das Kabinett der Regierungs-Neulinge* (online), https://diepresse.com/home/innenpolitik/5339301/Kurz-Ministerliste_Das-Kabinett-der-RegierungsNeulinge#slide-5339301-8, dostęp 30.12.2017.

⁴³ Szerzej na ten temat zob. *Programm des österreichischen Ratsvorsitzes. Vorsitz im Rat der Europäischen Union 1. Juli – 31. Dezember 2018*, Bundeskanzleramt Österreich, Wien 2018, s. 1–67.

⁴⁴ Niniejszy tekst został napisany w 2017 roku i uzupełniony w 2018 roku.

- APA/Red., *Sebastian Kurz – 31 und schon Kanzler* (online), 15.12.2017, <https://www.profil.at/oesterreich/sebastian-kurz-kanzler-8575694>, dostęp 30.12.2017.
- Außen- und Europapolitischer Bericht 2015, Bundesministerium für Europa, Integration und Äußeres*, Wien 2016.
- Bundesminister Kurz: Vertiefte regionale Kooperation am Westbalkan wichtig für Beitrittsprozess* (online), 12.07.2017, <https://www.bmeia.gv.at/das-ministerium/presse/aussendungen/2017/07/bundesminister-kurz-vertiefte-regionale-kooperation-am-westbalkan-wichtig-fuer-beitrittsprozess/>, dostęp 15.07.2017.
- EU-Pakt mit Nato beendet Neutralität von Österreich und Schweden* (online), „Deutsche Wirtschafts Nachrichten”, 08.07.2016, <https://deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/2016/07/08/eu-pakt-mit-nato-beendet-neutralitaet-von-oesterreich-und-schweden/>, dostęp 01.08.2017.
- Fiszer Józef, *Unia Europejska dziś i jej niepewna przyszłość. Cz. I*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2015.
- Fritzl Martin, *Hofer: Entscheidung über Öxit in einem Jahr* (online), „Die Presse”, Print-Ausgabe, 27.06.2016, http://diepresse.com/home/innenpolitik/5035292/Hofer_Entscheidung-ueber-Oexit-in-einem-Jahr, dostęp 31.07.2017.
- Garczewski K., *Austria na tle konfliktu ukraińsko-rosyjskiego w 2014 roku*, „Społeczeństwo i Polityka” 2015 nr 3.
- Garczewski K., *Republika Federalna Niemiec wobec państw Partnerstwa Wschodniego w kontekście niemieckiej polityki wschodniej w XXI wieku. Implikacje dla Polski*, „Rocznik Polsko-Niemiecki” 2017 nr 25, z. 1.
- jav/fab (dpa,rtr), *Kurz: „EU-Beitrittsverhandlungen mit der Türkei beenden”* (online), 23.07.2017, <http://www.dw.com/de/kurz-eu-beitrittsverhandlungen-mit-der-t%C3%BCrkei-beenden/a-39805597>, dostęp 25.07.2017.
- Kisztelińska-Węgrzyńska A., *Austriacka polityka zagraniczna w XXI wieku. Kontynuacja i zmiana*, „Przegląd Zachodni” 2016 nr 4.
- Kruk A., *Austria wobec procesu integracji europejskiej*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2013.
- Löwenstein Stephan, *Überschattet vom Schrecken* (online), 27.08.2015, <http://www.faz.net/aktuell/politik/europaeische-union/westbalkan-konferenz-in-wien-ueberschattet-vom-schrecken-13772159.html>, dostęp 15.07.2017.
- Luif P., *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 1999/2000.
- Luif P., *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 2000/2001.
- Luif P., *Österreich*, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 2006.

- Nach Brexit droht Öxit – für 49 Prozent der Österreicher wäre EU-Austritt vorstellbar* (online), <http://meinungsraum.at/2016/06/nach-brexit-droht-oexit-eigenstudie-juni-2016/>, dostęp 31.07.2017.
- Negocjacje akcesyjne. Wnioski z doświadczeń Austrii, Finlandii, Norwegii i Szwecji*, Kolegium Europejskie – Natolin, Warszawa 1999.
- ÖGfE-Umfrage: ÖsterreicherInnen konstant skeptisch gegenüber künftigen EU-Erweiterungen* (online), 06.10.2014, <http://oegfe.at/wordpress/2014/10/oegfe-umfrage-oesterreicherinnen-konstant-skeptisch-gegenueber-kuenftigen-eu-erweiterungen/>, dostęp: 18.07.2017.
- ÖGfE-Umfrage: Steigende Zustimmung zur EU-Mitgliedschaft, aber Skepsis gegenüber vertiefter Euro-Zone* (online), <http://oegfe.at/wordpress/2017/06/oegfe-umfrage-steigende-zustimmung-zur-eu-mitgliedschaft-aber-skepsis-gegenueber-vertiefter-euro-zone/>, dostęp 30.07.2017.
- Österreich 2006 – Präsidentschaft der Europäischen Union* (online), <http://www.eu2006.at/de/>, dostęp 26.07.2017.
- Popławski D., *Neutralność Austrii i Szwajcarii a procesy integracji europejskiej*, [w:] Popławski D. (red.), *Państwa niemieckojęzyczne w procesie integracji europejskiej: Austria, Liechtenstein, Szwajcaria*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011.
- Programm des österreichischen Ratsvorsitzes. Vorsitz im Rat der Europäischen Union 1. Juli – 31. Dezember 2018*, Bundeskanzleramt Österreich, Wien 2018.
- Spezial Eurobarometer 451, Die Zukunft Europas. Bericht, Befragung Oktober 2016*, Veröffentlichung Dezember 2016.
- Steininger W., *Europejskie powołanie Austrii*, [w:] Skoczny T. (red.), *Austria – Unia Europejska. Materiały i dokumenty*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1998.
- Szymański A., *Austria wobec rozszerzenia Unii Europejskiej*, [w:] Popławski D. (red.), *Państwa niemieckojęzyczne w procesie integracji europejskiej: Austria, Liechtenstein, Szwajcaria*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011.
- Telefonumfrage Nr. A38 der Sozialwissenschaftlichen Studiengesellschaft 17–25.3.2000. N=998*, [w:] Paul Luif, *Österreich, „Jahrbuch der Europäischen Integration” 1999/2000*.
- Wahlen. Nationalratswahl vom 3. Oktober 1999* (online), http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_wahlen/nationalrat/NRW_1999.aspx, dostęp 12.07.2017.
- Wystąpienie sekretarz stanu dr Benity Ferrero-Waldner na temat Prezydencji Austrii w Unii Europejskiej w Klubie Liberalnym w Wiedniu 24 kwietnia 1998 r.*, [w:] *Austria – Unia Europejska. Materiały i dokumenty*, Tadeusz

Skoczny (red.), Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1998.

Zareba Z., *Wolnościowa Partia Austrii (FPÖ) wobec rozszerzenia Unii Europejskiej* (online), „Studia Europejskie”, nr 3/2000, http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/3-2000_Zareba.pdf, dostęp 15.07.2017.

ZEIT ONLINE, AFP, dpa, Reuters, mp, *Österreich fordert Ende der Beitrittsgespräche mit der Türkei* (online), 04.08.2016, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-08/oesterreich-tuerkei-europaeische-union-beitrittsverhandlungen>, dostęp 21.07.2017.

HISTORIA AUSTRIACKIEJ OBECNOŚCI W UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie

Przedmiotem przedstawionej w pracy analizy było określenie miejsca i roli Republiki Austrii w Unii Europejskiej. Ukazano w niej początki członkostwa tego państwa w UE oraz kryzys polityczny z początku 2000 roku po utworzeniu koalicji rządowej przez ÖVP i FPÖ na szczeblu federalnym, którego przejawem było nałożenie sankcji politycznych przez pozostałe kraje UE. Analizie poddano stanowisko Wiednia wobec perspektywy rozszerzenia UE na przestrzeni ostatnich dwóch dekad. Przedstawiono także sytuację tego państwa na tle wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), relacji z NATO oraz dyskusji nad tak zwanym „Öxitem”, czyli perspektywą opuszczenia przez Austrię UE. W tekście ukazano też postawę austriackiego społeczeństwa wobec wybranych aspektów integracji europejskiej, jak również wpływ współczesnych kryzysów w UE na sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową środkowoeuropejskiego państwa.

Słowa kluczowe: polityka europejska Republiki Austrii, integracja europejska, kryzys migracyjny, Öxit, WPZiB.

HISTORY OF AUSTRIA'S MEMBERSHIP OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

The analysis presented in the article aims to determine the place and role of the Republic of Austria in the European Union. It shows the beginning of this country's membership of the EU and the political crisis of the early 2000 after the formation of the ÖVP and FPÖ coalition at the federal government level, which was reflected in the imposition of political sanctions by the other EU states. The analysis covers Vienna's stand on the prospects of the EU enlargement over the period of the last two decades. The article also presents the situation of this state against the background of the Common Foreign and Security Policy (CFSP), the relationship with NATO and a discussion on the so-called "Öxit", i.e. the prospect of Austria's withdrawal from the European Union. The article also shows Austrian society's attitude towards selected aspects of the European integration as well as the influence of contemporary crises in the EU on the domestic and international situation of this Mid-European state.

Key words: European policy of the Republic of Austria, European integration, migration crisis, Öxit, CFSP

ИСТОРИЯ АВСТРИЙСКОГО ПРИСУТСТВИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

Резюме

Предметом исследования в предлагаемой статье является определение места и роли Австрийской Республики в Европейском союзе. В статье продемонстрированы как начальный этап членства данного государства в ЕС, так и политический кризис в начале 2000 года после образования ÖVP и FPÖ правительственной коалиции на федеральном уровне, проявлением которого является введение политических санкций другими государствами-членами ЕС. Была подвергнута анализу позиция Вены в отношении расширения ЕС на протяжении двух последних десятилетий. Кроме того, представлена ситуация, касающаяся данного государства, на фоне Общей внешней политики и политики безопасности (CFSP), взаимоотношений с НАТО, а также обсуждения так называемого „Öxit“, то есть перспективы выхода Австрии из

ЕС. Кроме того, в статье продемонстрированы как отношение австрийского общества к отдельным аспектам европейской интеграции, так и влияние современных кризисов в ЕС на внутреннюю и международную ситуацию центрально-европейского государства.

Ключевые слова: европейская политика Австрийской Республики, европейская интеграция, миграционный кризис, Öxit, CFSP

Cytuj jako:

Garczewski K., *Historia austriackiej obecności w Unii Europejskiej*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2019 nr 2(65), s. 102–124. DOI: 10.26399/meip.2(65).2019.17/k.garczewski

Cite as:

Garczewski, K. (2019) ‘Historia austriackiej obecności w Unii Europejskiej [‘History of Austria’s membership of the European Union’]. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 2(65), 102–124. DOI: 10.26399/meip.2(65).2019.17/k.garczewski